

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

ВЕРЕМІЄНКО ТЕТЯНА СЕРГІЇВНА

УДК 339.97:316.422.4 (043.3)

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ

Спеціальність 08.00.02 - світове господарство і
міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

КИЇВ - 2012

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародного менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти та науки, молоді та спорту України, м. Київ.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Лук'яненко Дмитро Григорович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
декан факультету міжнародної економіки і менеджменту
доктор економічних наук, професор

Офіційні опоненти: **Сіденко Світлана Володимирівна,**
Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
кандидат економічних наук

Бойко Аліна Василівна,
ДУ«Інститут економіки та прогнозування НАН України»,
докторант відділу моделювання та прогнозування економічного розвитку

Захист відбудеться “___” грудня 2012 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.02 в ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03113, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49г, ауд. 601.

Автореферат розісланий “___” листопада 2012 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

Л. Л. Антонюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Спрямувавши суспільний розвиток на якісно новий рівень економічних, політичних, соціальних, екологічних та іншого роду перетворень, глобалізація зумовила переорієнтацію уявлень суспільства щодо вимог та викликів сьогодення. Вони формуються в умовах, з одного боку, становлення єдиного взаємопов'язаного світу на основі поглиблення інтернаціоналізації виробництва та обміну, зростання рівнів транснаціоналізації та взаємозалежності національних економік, утвердження міжнародних універсальних стандартів життя, а з другого – нерівномірності та диспропорційності економічного розвитку, що породжує суперечності та конфлікти в неоднорідному соціокультурному середовищі. Суперечливість сучасних соціокультурних процесів проявляється у формуванні різноспрямованих тенденцій – інтеграції й диференціації, що, у свою чергу, зумовлює двовекторність цивілізаційних процесів – уніфікацію та збереження етнокультурних особливостей. Однак очевидним є поширення впливу глобалізації на ціннісно-нормативні основи національних культур у сучасній модернізації суспільств. Утверджується новий глобальний світоустрій, що має ознаки соціуму асиметричної взаємозалежності.

Складні та суперечливі проблеми глобального економічного розвитку знайшли відображення в дослідженнях зарубіжних і вітчизняних учених, зокрема: Л.Антонюк, У.Бека, О.Білоруса, І.Валлерстайна, А.Гальчинського, Дж.Гелбрейта, Б.Губського, М.Делягіна, В.Іноземцева, Т.Кальченка, М.Кастельса, Ю.Козака, Г.Колодка, Е.Кочеткова, Д.Лук'яненка, В.Новицького, А.Поручника, Ю.Пахомова, С.Сіденко, Я.Столярчук, А.Філіпенка, О.Швиданенка та інших.

Теоретичним та емпіричним дослідженням міжцивілізаційних і міжкультурних проблем економічних відносин присвячено праці зарубіжних і вітчизняних дослідників Є.Азарян, Р.Арона, О.Астаф'євої, Д.Белла, Зб.Бжезінського, В.Білошапки, Ф.Броделя, Е.Гідденса, Н.Данилевського, Дж.Д.Деніелса, І.Діскіна, Г.Дроздової, Е.Дюркгейма, Б.Єрасова, Н.Зарубіної,

В.Іноземцева, О.Кириченко, Г.Кіна, А.Колєснікова, Ф.Котлера, Дж.Кругмана, Б.Кузика, А.Панаріна, Є.Панченка, Т.Парсонса, Л.Петрашко, О.Платонова, Е.Портера, Р.Робертсона, Н.Родіонової, П.Сорокіна, Дж.Стігліца, А.Тойнбі, Ф.Тромпенаарса, А.Уткіна, Ф.Фукуями, Р.Хайлбронера, С.Хантінгтона, Г.Хофстеде, О.Шпенглера, Ю.Яковця та інших.

Водночас поглиблення досліджень сучасного стану глобалізації зумовлює необхідність нового підходу до аналізу соціокультурних процесів, ураховуючи їх складний та варіативний вплив на економічний розвиток окремих країн та регіонів. Переважно негативні характеристики глобалізації потребують переорієнтації на пошук й обґрунтування позитивних альтернатив глобального розвитку в контексті загальноцивілізаційного прогресу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано в рамках міжкафедральних науково-дослідних тем факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» «Ресурси і моделі глобального економічного розвитку» (номер державної реєстрації 0106U004357). Автором особисто досліджено концептуальні засади формування глобальної парадигми економічного прогресу до розділу 1 «Економічний розвиток у глобальному середовищі»; «Стратегії національного розвитку в парадигмі глобальної економічної політики» (номер державної реєстрації 0111U007630). Автором розроблено рекомендації щодо визначення соціокультурних критеріїв сталого розвитку (п.2.2 «Культурологічні особливості глобальних економічних процесів»), узагальнено тенденції соціокультурних перетворень в Україні (п.3.2 «Соціокультурні перетворення у трансформаційний період») до розділу «Відповідальність і етика у глобальному корпоративному менеджменті».

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є комплексне дослідження соціокультурного компонента глобалізації, виявлення та системне оцінювання його впливу на економічний розвиток України.

Відповідно до теми та за логікою дослідження (рис.1) у роботі поставлено такі **завдання**:

- дослідити зміст і особливості економічного розвитку в глобальному середовищі;
- висвітлити цивілізаційний контекст глобальної конкурентоспроможності;
- класифікувати соціальні компоненти глобального економічного розвитку;
- виявити культурологічні особливості глобальних економічних процесів;
- розкрити інтегровальний вплив соціокультурних факторів на глобальні економічні процеси;
- визначити соціокультурні критерії економічної глобалізації;
- схарактеризувати соціокультурні витоки антиглобалізації;
- обґрунтувати напрями та пріоритети сучасного економічного розвитку України;
- оцінити особливості соціокультурних перетворень та потенціал українського соціуму в глобальній економічній перспективі.

Об'єктом дослідження є процеси соціокультурних трансформацій в умовах економічної глобалізації.

Предметом дослідження є умови, механізми й особливості впливу соціокультурних факторів на глобальний економічний розвиток.

Методи дослідження. Методологічну й теоретичну основу дослідження сформували роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Дослідження виконане з використанням як загальнонаукових, так і спеціальних методів і прийомів економічного аналізу і синтезу, а саме: історико-логічних (під час дослідження еволюції концепцій економічного розвитку - п.1.1, висвітлення цивілізаційного контексту глобальної конкурентоспроможності - п.1.3; ідентифікації понять «соціокультурний компонент глобалізації» - п.2.1, «крос-культурний менеджмент» - п.2.2, «економічний націоналізм» - п.3.1); системного узагальнення (під час дослідження теоретико-методологічних аспектів глобальної парадигми економічного прогресу - п.1.2.); структурно-факторних (у комплексному оцінюванні впливу соціокультурного компоненту

глобалізації на економічний розвиток - п.2.1, 2.2, 2.3); анкетувань та опитувань (під час оцінювання соціокультурних факторів підвищення ефективності менеджменту міжнародних компаній - п.2.2; якості соціокультурних перетворень у період ринкової трансформації економіки України - п.3.2, 3.3).

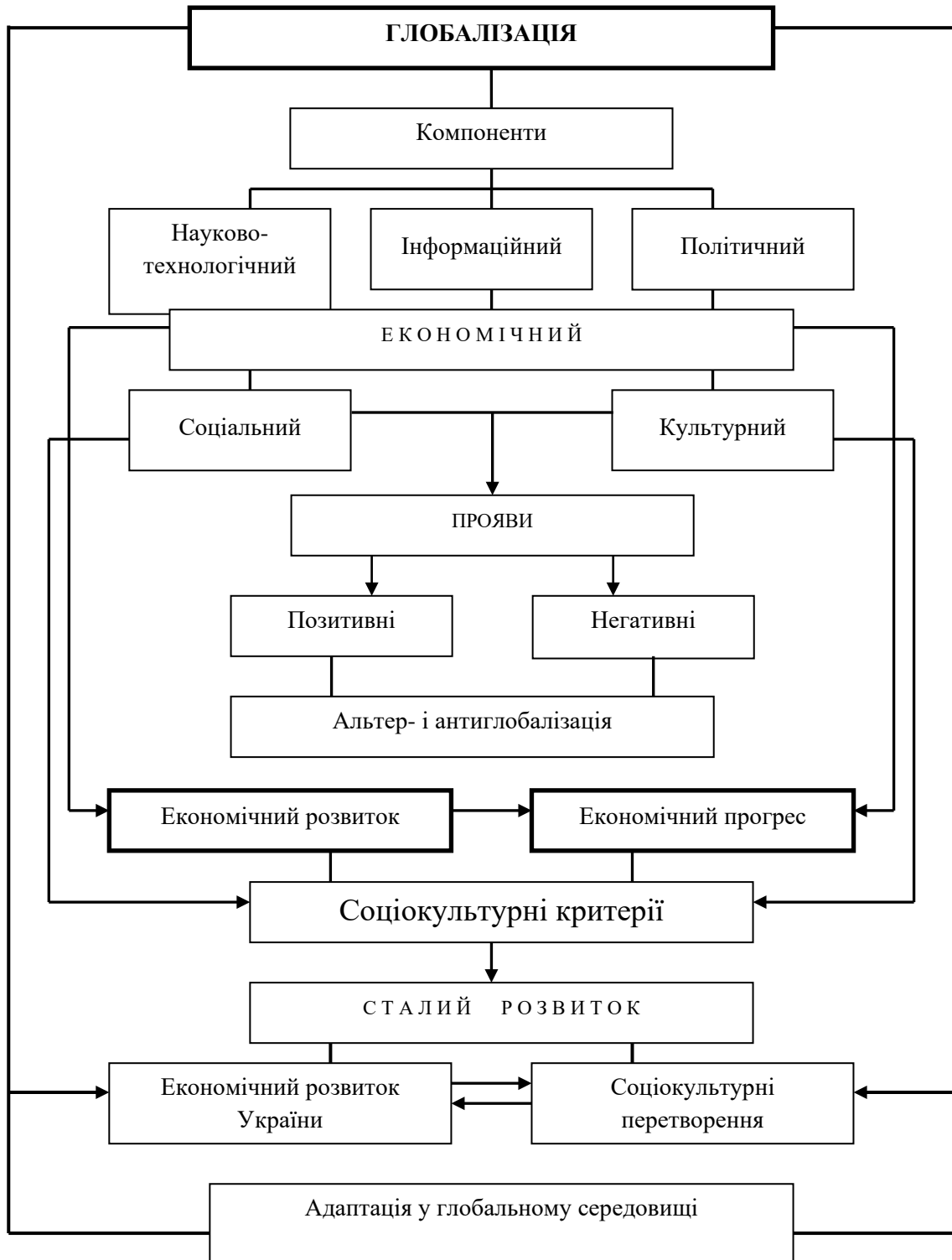

Рис.1. Логіка дисертаційного дослідження

Інформаційною базою дослідження є широке коло вітчизняних і зарубіжних літературних джерел, результати наукових досліджень ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», офіційні матеріали Державного комітету статистики України, інформаційні й аналітичні матеріали та звіти міжнародних організацій, експертні оцінки, аналітичні доповіді на електронних носіях, український та зарубіжний Інтернет-ресурс.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в системному аналізі економічного розвитку в контексті глобальних соціокультурних змін.

уперше:

- комплексно розкрито економічні, політичні, інформаційно-технологічні, локально- та загальноцивілізаційні фактори процесу глобальних соціокультурних перетворень, а також виявлено їх передумови та форми прояву в країнах з різними умовами та потенціалами розвитку, які можуть: а) здійснювати індивідуальну чи колективну експансію своїх цінностей (США, Японія, Росія, Китай); б) займати «нейтральну» позицію, перебуваючи в контексті більш агресивних та масштабних стратегій «вестернізації» (більшість західноєвропейських країн, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка); в) бути добровільними адаптерами «глобальних» культур (Сінгапур, Грузія, Тайвань, Південна Корея); г) тривалий час бути в невизначеному стані, декларуючи політичну різновекторність та економічну відкритість (Україна, Мексика, Єгипет та ін.); д) певний час сповідувати «соціокультурну автаркію» (країни Середньої Азії, Венесуела, Куба, Білорусь); виявлено мікро-, макро-, мезо- та мегарівневі канали взаємозв'язку соціокультурної та економічної компонент глобалізації, який, маючи загалом опосередкований характер, усе більше впливає на масштаби й динаміку міжнародного торговельного-та капіталообміну, трудової міграції; показано, що такі взаємозв'язки найбільш повно реалізуються транснаціональним бізнесом, якому апріорі притаманна ідеологія крос-культурного менеджменту;

удосконалено:

- визначення економічного розвитку з виокремленням його соціокультурних критеріїв, що підвищують ефективність міжнародного бізнесу в контексті загальноцивілізаційного прогресу: по-перше, розвиток людини; по-друге, екологічність поведінки; по-третє, збереження культурної самобутності; по-четверте, інноваційність мислення; по-п'яте, віртуальна адаптивність у сучасному інформсередовищі. Доведено, що інтегративна консолідація цих критеріїв фокусується на пріоритетності інтересів людини як головного суб'єкта глобальної економіки із забезпеченням збільшеної тривалості здорового та гідного життя, умов для отримання та оновлення знань і самореалізації; здійснено ідентифікацію та групування соціокультурних кількісних та якісних, абсолютних та відносних індикаторів економічного прогресу відповідно до визначених критеріїв;

- підходи до оцінки якості соціокультурних зрушень під час становлення ринкової економічної системи України в межах універсальних параметрів людського розвитку з урахуванням національної специфіки: виявлено, з одного боку, позитивні економічні тенденції через формування та поступове впровадження кращих стандартів життя, добробуту та демократії; орієнтацію на соціалізацію економічної системи з урахуванням потреб та інтересів населення; підвищення якості інституційних змін; з другого – очевидним є несистемний та нерегульований характер процесів соціальної спрямованості економіки, критичне соціальне розшарування населення й низький рівень його базової захищеності, скорочення тривалості життя та погіршення стану здоров'я населення, декваліфікація значної частини працівників, істотне погіршення фізичного та соціально-психологічного стану людського ресурсу України, низький рівень екологічної безпеки, соціальна напруженість, відсутність соціального оптимізму щодо об'єднувальної національної ідеї, зниження соціальної привабливості суспільства; показано потенціал українського соціуму в опануванні імперативів глобалізації, зважаючи на новітні напрямки й пріоритети розвитку української економіки;

дістали подальшого розвитку:

- методики та інструментарій експертного та анкетного оцінювання соціокультурних факторів підвищення ефективності менеджменту міжнародних компаній за рахунок моніторингу 25-ти параметрів, які позиційовано за 6 групами: 1) ставлення до глобалізації; 2) політична культура; 3) підприємницький потенціал; 4) мотивація до праці; 5) освіта і професійна майстерність; 6) крос-культурні комунікації;

- ідентифікація ряду взаємопов'язаних понять: «соціокультурний компонент глобалізації» як її невід'ємний складник, що має власну консервативну суперечливу природу; «економічний націоналізм» як явище, що спирається на соціокультурну самоідентифікацію для мобілізації додаткових ресурсів економічного розвитку; «крос-культурний менеджмент» як галузь управлінської науки з вивчення функціональних, структурних і персональних управлінських процесів, що виникають на зламі національних й організаційних культур, та дослідження причин міжкультурних конфліктів й сприяння їх нейтралізації шляхом розроблення відповідних пропозицій для ефективної міжкультурної взаємодії.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати наукового дослідження можуть бути використані для обґрунтування стратегій національного та регіонального розвитку, а також для формування нового вектора співпраці на міждержавному рівні в соціокультурній сфері.

Висновки та рекомендації автора щодо адаптації стратегії сталого розвитку в Україні враховано в Муніципальній програмі врядування та сталого розвитку (МПВСР) Програми розвитку ООН (довідка від 01.06.2012р.). Аналітичні оцінки соціокультурних аспектів міжнародних міграційних процесів використано Департаментом зв'язків із закордонним українством та культурно-гуманітарного співробітництва Міністерства закордонних справ України при підготовці Державної програми співпраці із закордонними українцями на період до 2015 року (довідка №203/19-091-1140 від 24.07.2012р.). Авторські підходи щодо врахування системного зв'язку між інституційними регулятивними заходами та сучасними завданнями розвитку інформаційного

суспільства, теоретичного аналізу сучасних соціокультурних трансформацій та оцінки їх впливу на світогосподарську динаміку в межах новітньої парадигми глобалізації застосовано фахівцями відділу зовнішньоекономічних досліджень Інституту світової економіки і міжнародних відносин НАН України в межах виконання НДР «Модернізація зовнішньоекономічної діяльності України в умовах переходу до сталого розвитку» за напрямом «Соціальна складова модернізаційної політики сталого розвитку національної економіки» (довідка №133 від 07.06.2012р.).

Матеріали й результати дисертаційного дослідження використовують у навчальному процесі для розроблення методичного забезпечення та викладання дисциплін «Міжнародні організації», «Міжнародний менеджмент» та «Міжнародні стратегії економічного розвитку» студентам факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (довідка про впровадження від 10.01.2012р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені в дисертаційній роботі та винесені на захист, одержані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки результатів дослідження доповідалися та обговорювалися на семи науково-практичних конференціях, зокрема: VIII Міжнародній науково-практичній конференції молодих науковців «Транснаціоналізація міжнародної економіки та пошук шляхів інноваційної співпраці» (м.Київ, 15 квітня 2008р.); IV-й Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки» (м.Луганськ, 26-28 березня 2008р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритети національного економічного розвитку у світлі глобалізаційних викликів» (м.Київ, 20-21 листопада, 2008р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування економіки XXI століття» (М.Дніпропетровськ, 17-19 грудня 2008р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегии развития Украины в

глобальній середі» (м. Сімферополь, 7-9 листопада 2008р.); четвертій Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Особливості інтеграції України в світовий простір. Економічний та політико-правовий аспект» (м.Маріуполь, 5 грудня 2008р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі» (м.Київ, 21-23 квітня 2010р.).

Публікації. Загалом за темою дисертації опубліковано 13 наукових праць загальним обсягом 4,4 друкованих аркуша: з них 6 – у наукових фахових виданнях і 7 – тези та матеріали міжнародних, всеукраїнських науково-теоретичних і науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Загальний обсяг роботи становить 192 сторінки основного тексту. У тексті дисертації розміщено 6 рисунків на 4 сторінках і 16 таблиць на 8 сторінках та 9 додатків на 18 сторінках, список використаних джерел налічує 217 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету завдання, об'єкт і предмет дослідження, визначено методологічну базу і методи дослідження, показано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів роботи.

У розділі 1 «**Економічний розвиток у глобальному середовищі**» досліджено зміст й особливості економічного розвитку в глобальному середовищі шляхом узагальнення основних теоретичних підходів зарубіжних і вітчизняних дослідників, розкрито основні сучасні закономірності економічної глобалізації в контексті конкурентоспроможності та загальноцивілізаційного прогресу.

Авторське узагальнення комплексних досліджень економічного розвитку в умовах глобалізації дало змогу ідентифікувати його як цілеспрямований процес нарощування ресурсного потенціалу економік на базі їх структурного

оновлення в контексті науково-технологічного та соціального прогресу для удосконалення умов і якості людської життєдіяльності. Інтегруючи, з одного боку, політичні, економічні, науково-технологічні, соціокультурні та інші компоненти, а з другого – національні та регіональні моделі, глобальний економічний розвиток є закономірним, однак нелінійним та суперечливим процесом в умовах конфліктності та неузгодженості індивідуальних, корпоративних, державних, локально-цивілізаційних інтересів.

У дисертації виділено універсальні форми гармонізації глобалізаційного процесу, а саме: інтелектуалізацію, залежну від розвитку інноваційного та людського потенціалів; соціалізацію, яка передбачає постійне поліпшення якості та істотне підвищення рівня життя населення; екологізацію як формування нової етичної системи забезпечення органічного балансу між природою та суспільством на основі свідомої та соціально відповідальної поведінки громадян, держав і корпорацій. При цьому підкреслена пріоритетність забезпечення збільшеної тривалості здорового та гідного життя, задоволення потреб, всебічного розвитку здібностей та умов самореалізації людини як первинного носія соціально відповідальної поведінки.

Показано, що суперечливість сучасних глобалізаційних процесів загострює проблему міжкраїнових та міжрегіональних соціально-економічних дисбалансів та асиметрій, зумовлюючи необхідність виявлення та системної оцінки факторів, які визначають характер ієрархічної архітектури світового господарства та рівень конкурентоспроможності країн у гео економічній та геополітичній площинах. При цьому ефективність економічного розвитку, з одного боку, зумовлена потужною дією технологічних, економічних, інформаційних факторів, а з другого – більшого значення набувають фактори неекономічні, насамперед, соціокультурні, зважаючи на посилення тенденції до глобальної уніфікації в цій сфері людської життєдіяльності, що має як позитивні, так і негативні наслідки для реалій і перспектив суспільного прогресу.

У контексті пріоритетних дослідницьких завдань автором комплексно розкрито та систематизовано фактори процесу глобальних соціокультурних перетворень: економічні, пов'язані зі збільшеною виробничою, торговельною, фінансово-інвестиційною глобальною взаємозалежністю; інформаційно-технологічні, засновані на генеруванні та освоєнні технологічних інновацій у сучасному інформсередовищі; політичні, зумовлені усвідомленням необхідності консолідації світової спільноти перед глобальними викликами та загрозами; локально- та загальноцивілізаційні.

Спираючись на досвід окремих країн і, особливо, міжнародних організацій, що діють під егідою ООН, в актуалізації й вирішенні соціокультурних суперечностей і конфліктів, обґрунтовано необхідність формування нової парадигми глобального управління, де на паритетних засадах будуть реалізовуватися політичні, економічні, екологічні й соціокультурні функції в напрямку гармонізації рівнодоступних ресурсів і можливостей розвитку.

У розділі 2 **«Соціокультурні виміри економічного глобалізму»** класифіковано соціальні компоненти глобального економічного розвитку, виявлено культурологічні особливості глобальних економічних процесів, розкрито інтегрувальний вплив соціокультурних факторів на економічний розвиток у глобальному середовищі та схарактеризовано соціокультурні витоки антиглобалізації.

У контексті дослідження соціальної сфери глобального економічного розвитку автором виділено основні параметри, що дають змогу розкрити її зміст та особливості. Зокрема, виокремлено соціальну поляризацію як одну з ключових форм прояву глобальної асиметричності, виявлену у стрімкому майновому розшаруванні як між населенням заможних держав та країн третього світу, так і між багатими та бідними верствами населення на внутрішньокраїновому рівні. Встановлено, що за останні 30 років за подвоєння валового світового продукту й покращення якості життя більшості населення розрив у доходах країн найбільш заможних і найбідніших постійно збільшується (на 1/5 частину світового народонаселення, що проживає в

країнах з найбільшим доходом, припадає близько 90% світового ВВП, тоді як на найбіднішу 1/5 частину – 1%). Характеризуючи динаміку глобальної асиметричності на внутрішньокраїновому рівні, підкреслено, що за прогнозами до 2015 р. очікується поглиблення внутрішньокраїнової асиметрії в розподілі доходів, насамперед, у країнах ОЕСР (до показника 0,379 коефіцієнта Джині) та Латинської Америки (0,576), тоді як щодо інших груп країн цей показник буде певною мірою вирівняний. Швидкий приріст населення світу за останні 150 років (майже у 6 разів) супроводжувався тридцятикратним укрій нерівномірним зростанням споживання, водночас випереджаючи рівень зниження кількості бідних. Наслідки таких тенденцій, поглиблюючи соціальну поляризацію, спричиняють гальмівний вплив на динаміку глобального економічного розвитку.

Через дедалі збільшувані демографічні невідповідності, наслідки екологічних змін і, водночас, завдяки новій динаміці глобальної політики та економіки, технологічній революції та соціальним мережам, набирає сили проблема міжнародної міграції. За прогнозами ООН, у світі до 2050 року налічуватиметься 405 млн міжнародних мігрантів. Причому дезінтегрованого впливу на соціальні системи країн набуває не стільки факт масового переселення до них мешканців з інших місцевостей, скільки перенесення в збільшуваних масштабах відмінних культурних зразків і типів поведінки. Автором виділено основні ознаки сучасного транснаціонального соціального простору: виникнення зарубіжних діаспор, тісно пов'язаних з материнськими націями численними зв'язками; локальна концентрація все більшої кількості людей різних етнонаціональних ідентичностей; взаємопроникнення культур завдяки глобальному поширенню інформації через світові мас-медіа; превалювання в міжнародному бізнесі транснаціональних корпорацій з формуванням збільшеного прошарку їх працівників, спеціалістів та менеджерів, кар'єра яких пов'язана з багатьма країнами світу; глобалізація фінансів у формі переказів заробітків мігрантів на батьківщину, значення яких як джерела доходу для країн, що розвиваються, постійно зростає; посилення

транснаціональної політичної активності неурядових та міжнародних організацій як впливових факторів громадянського суспільства; можливість конструювання, незалежно від місця фізичного перебування, віртуальної присутності особи чи інституції завдяки Інтернету, мобільному зв'язку, супутниковому телебаченню тощо.

У роботі суперечливі тенденції глобалізації досліджено в парадигмах зіткнення цивілізацій (фрагментація світу через фундаментальні цивілізаційні розбіжності й культурну диференціацію); культурної гомогенізації, що через діяльність транснаціональних корпорацій приймає певну форму модернізації (вестернізації, європеїзації, американізації); культурної гібридизації, що проявляється в широкому спектрі міжкультурних взаємодій; соціокультурної поляризації, основою якої є релігійний та ринковий фундаменталізм, претензії на расову та етнічну самовизначеність, прагнення окремих держав та блоків поширити зону свого впливу та контролю в боротьбі за доступ до обмежених природних ресурсів; соціокультурної асиміляції, що полягає в поглибленні економічної інтеграції за збереження глобальних фінансових та економічних інститутів, домінуванні західної цивілізації з концентрацією інтелектуально-інформаційних ресурсів, встановленні універсальних норм та правил у міжнародних відносинах; соціокультурної ізоляції (автаркії), що відображає прагнення певних соціокультурних груп до консолідації відповідних соціальних систем проти зовнішніх та внутрішніх загроз.

Особлива увага в розділі приділена культурологічним особливостям глобальних економічних процесів, що розкриваються в межах ідеології крос-культурного менеджменту. Розмаїтість національних ділових культур за збільшеної відкритості ринків зумовлює необхідність різноаспектного дослідження факторів підвищення ефективності менеджменту міжнародних компаній. Для цього, зокрема, запропоновано авторську методику моніторингу 25-ти параметрів, які позиційовано за 6 групами: ставлення до глобалізації; політична культура; підприємницький потенціал; мотивація до праці; освіта і професійна майстерність; крос-культурні комунікації.

Радикальне поглиблення соціальної несправедливості, зміна способів життя широких верств суспільства під впливом глобалізації призвели до появи опозиційного щодо цього процесу антиглобалізаційного руху (рис.2). Витоки й наслідки спротиву глобалізації автор розглядає з акцентом на взаємозв'язку, насамперед, економічних і соціокультурних мотивацій. Зокрема показано, що в сучасних умовах поглиблюється антагонізм не тільки між глобальною експансією монополій і національним економічним суверенітетом, але й глобальним капіталом і міжнародним контингентом найманих працівників, а також найбільш бідними та найбагатшими представниками глобального соціуму. Водночас з об'єктивними виявлено й суб'єктивні причини антиглобалізаційних рухів, коли участь у них зумовлена наслідкуванням, певним соціальним іміджем і навіть модою. Підкреслено дуалістичну природу впливу на антиглобалізм сучасних інформаційно-комунікаційних засобів та технологій: з одного боку, вони сприяють гомогенізації соціокультурного простору, а з другого – інформаційний ресурс використовують для поширення антиглобалізаційних ідей і поглядів, прискореної консолідації протестних груп, що реалізують локальні, найчастіше деструктивні цілі.

У розділі 3 «**Стратегія України в контексті глобальних соціокультурних змін**» обґрунтовано напрями й пріоритети сучасного економічного розвитку України, досліджено особливості соціокультурних перетворень та потенціал українського соціуму в глобальній економічній перспективі.

Обґрунтовано, що в умовах розгортання динамічних глобалізаційних процесів стратегія економічного розвитку України формується під збільшуваним впливом зовнішніх факторів, а ринкове реформування супроводжують масштабні соціокультурні зміни: диференціація духовних систем і ціннісних орієнтацій, секуляризація та плюралізація громадянської свідомості та освіти, різноманіття ідеологічних течій, свобода засобів масової інформації тощо.

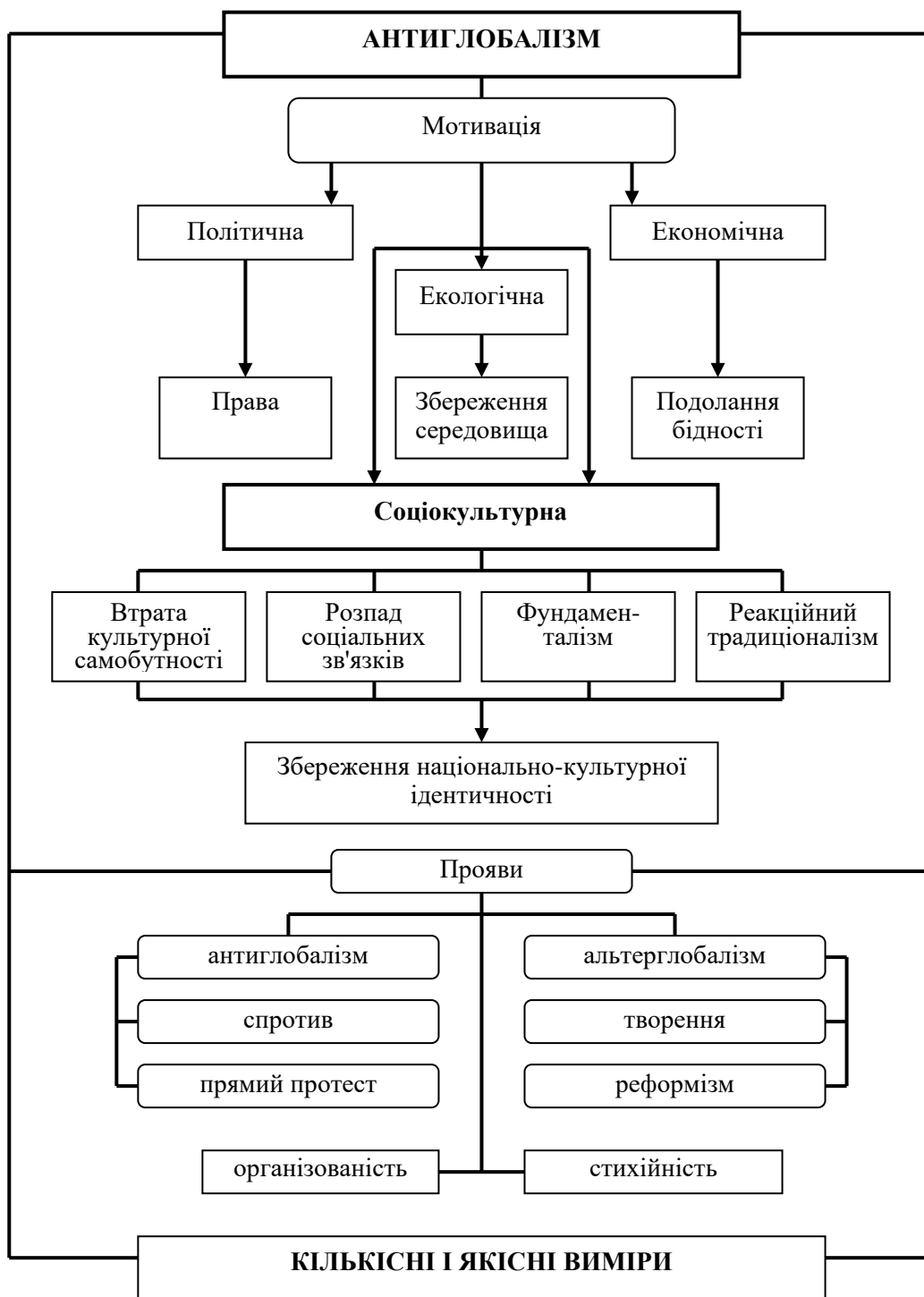

Рис. 2. Мотивація, прояви та виміри антиглобалізму

Сучасний рівень національного економічного розвитку свідчить про пріоритетність людського фактора в досягненні економічної самодостатності нашої держави. До ключових чинників, які перешкоджають формуванню та розвитку людського капіталу, автор зараховує: бідність (станом на 2012р. загальний рівень бідності в Україні становить 22-24%); демографічний фактор

(істотне погіршення фізичного та соціально-психологічного стану людського ресурсу, прогресуюча тенденція зниження кількості населення працездатного віку через низьку народжуваність (11 народжених на 1000 населення) та еміграцію українців (щорічно з України виїжджають близько 80 тисяч людей); відсутність соціального оптимізму та маргіналізація окремих верств населення; якість трудових ресурсів (зростання розриву між кваліфікацією працівників та потребами ринку праці).

У дисертації показано, що формування соціально орієнтованої економіки має несистемний та нерегульований характер. У результаті спостерігається: відставання соціальних гарантій від рівня прожиткового мінімуму; низький рівень трудових доходів, їх невиправдана диференціація, не зумовлена ефективністю праці та економічними результатами; суттєві регіональні диспропорції та велика тіньова частка в доходах населення. Надмірна економічно необґрунтована диференціація населення за доходами, доступом до базових соціальних послуг спричиняє не лише соціальне незадоволення, а й провокує руйнацію моральних цінностей, корупцію суспільства. Показово, що основними групами першочергових проблем українських громадян, за експертними оцінками, залишаються: соціальний захист населення (49%), виплата зарплат та пенсій (44%), проблеми охорони здоров'я (40%), проблеми освіти (28%), політична нестабільність (24%), боротьба з корупцією (24%), захист свободи слова (18%). Аргументовано, що глибокі зміни в змісті та структурі базисних економічних відносин, ієрархії потреб і якості життя населення зумовлюють пріоритетність становлення інститутів демократії в Україні, орієнтованих на розвиток соціально відповідального громадянського суспільства.

Дослідження дисертантом механізмів та особливостей взаємозв'язку економічного розвитку України і специфіки соціокультурних перетворень дало змогу сформулювати такі заходи для реалізації потенціалу українського соціуму в глобалізованому середовищі: утвердження принципів соціальної справедливості як фундаментальної суспільної цінності, без дотримання яких

унеможливується ефективний економічний розвиток, повноцінне задоволення потреб та інтересів людини, соціальна і політична безпека; забезпечення умов для досягнення стабільної громадянської злагоди в новому форматі соціальної структурованості; розвиток соціального партнерства й співробітництва особистостей, їх груп та професійних асоціацій, бізнесу й держави; формування загальної та ділової культури нового типу в цивілізаційній парадигмі універсальних морально-етичних цінностей, знань, переконань і світоглядних орієнтацій із збереженням і розвитком унікальних рис національної самобутності. Основна ідея полягає в прагненні до самодостатнього рівня позитивної соціодинаміки, загальносуспільного усвідомлення пріоритетності розширеного відтворення людського потенціалу нації в контексті сталого й безпечного розвитку в нестабільному й гранично конфліктному світі.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання – визначення й комплексна характеристика соціокультурного компоненту глобалізації. Виявлення та системне оцінювання його впливу на економічний розвиток дало змогу автору сформулювати такі висновки:

1. Домінуюча на сучасному етапі розвитку людства глобалізація проявляється в різних сферах суспільного життя, надаючи нові можливості й одночасно породжуючи нові виклики у сфері науки, технологій, економіки, демографії, екології, геополітики, культури. Незважаючи на те, що світове господарство під впливом об'єктивних факторів стає все більш інтегрованою соціально-економічною системою, основними особливостями сучасного стану економічного розвитку є його диспропорційний та асиметричний характер. Фрагментарність світового господарства, порушення його організаційно-функціональної рівноваги, нерівномірний та нееквівалентний розподіл витрат і доходів на глобальних ринках поглиблюють міжкраїнові та міжрегіональні інформаційно-технологічні і соціально-економічні розриви.

2. З кінця ХХ століття особливої актуальності набуває проблематика глобалізації соціокультурних перетворень, що відбуваються під впливом економічних, політичних, інформаційно-технологічних, локально- та загальноцивілізаційних факторів. Виявлення генезису, витоків та взаємозв'язку економічних та соціокультурних вимірів глобалізації, співвідношення процесів інтеграції й дезінтеграції, уніфікації й регіональної фрагментації здійснюється на основі цивілізаційного підходу в межах сучасної глобалістики, яка інтегрує дослідження природничих наук, філософії та соціології, геоекономіки, геополітики, геоінформатики, геокультури. Теоретичне узагальнення сучасних концепцій економічного розвитку дає змогу виділити як універсальні форми гармонізації глобалізаційного процесу інтелектуалізацію, соціалізацію та екологізацію світогосподарського розвитку, що стає основою формування в майбутньому нової глобальної ноосферно-космічної економіки. При цьому пріоритетним стає розвиток людини, актуалізується морально-духовний складник у сукупному потенціалі соціуму. Більш важливого значення в глобальному сенсі набуває екологічна культура, що орієнтує поведінку громадян, бізнес і держави на забезпечення органічного балансу між навколишнім середовищем та суспільством.

3. Глобалізація економіки неоднозначно впливає на соціальну сферу. З одного боку, очевидними є гармонізація соціальних стандартів держав, формування механізмів наднаціонального відтворення та міждержавного розподілу їх людського ресурсу, докорінна реорганізація системи трудових відносин, а також диверсифікація форм і методів організації виробництва та менеджменту. З другого боку, економічна глобалізація спричиняє поширення масштабів нестандартних форм зайнятості, погіршує умови праці у відсталих країнах, призводить до ерозії соціального захисту працівників та стрімкого майнового розшарування між населенням заможних держав та країн третього світу, що проявляється у якісно нових формах соціальної поляризації. Проблема поєднання культурно відмінних, органічно не пов'язаних між собою

соціальних просторів розкривається в межах міжнаціональної міграції як масштабного, динамічного і водночас складного соціокультурного явища.

4. Відтворення належних умов і стандартів соціального життя відбувається, перш за все, у межах громадянського суспільства як сфери самовиявлення й реалізації потреб та інтересів вільних індивідів через систему збалансованих економічних, соціальних, релігійних, національних, духовних, культурних відносин. Структурними елементами цієї системи є організації (політичні партії, громадські об'єднання, асоціації) та різні об'єднання (професійні, творчі, спортивні, конфесійні тощо), що охоплюють усі сфери суспільного життя і є своєрідними регуляторами й гарантами свободи людини. Зріле громадянське суспільство сприяє розвитку: відносин, пов'язаних із забезпеченням життєдіяльності суспільства; соціокультурних відносин, що забезпечують сімейно-родинні, етнічні, релігійні та інші усталені зв'язки; відносин, пов'язаних з індивідуальним вибором, політичними й культурними перевагами, ціннісними орієнтаціями громадян.

5. В умовах національної розмаїтості ділових культур за, по суті, глобальної відкритості ринків, сучасну конкурентоспроможність економічних систем все виразніше визначають переваги в сегменті дії соціокультурних факторів. Мультикультурне зовнішнє бізнес-середовище потребує формування міжнародними корпораціями орієнтирів для створення й розвитку глобальної корпоративної культури. Усебічний аналіз цього феномену через дослідження особливостей управління, внутрішнього клімату, корпоративних цінностей, комунікацій, лідерських якостей топ-менеджерів, соціально-психологічних відносин тощо зумовлює доцільність виділення системи параметрів оцінки та моніторингу глобалізаційних, політичних, мотиваційно-підприємницьких, освітньо-професійних, крос-культурних комунікативних факторів підвищення ефективності й забезпечення конкурентності корпоративного менеджменту.

6. Критичне сприйняття глобалізації, породжене її некерованістю та асиметричністю, поглибленням антагонізму між глобальною експансією монополій та національним економічним суверенітетом країн світу,

активізацією механізмів фрагментації, гетерогенізації, гібридизації глобального соціокультурного простору, зумовило розроблення альтернативних теорій глобалізації та моделей реформування чинної світової економічної системи. Економічний антиглобалізм знайшов своє відображення й практичне втілення в діяльності багатьох неурядових організацій (релігійних, правозахисних, природоохоронних тощо), дослідницьких центрів, профспілок, громадських об'єднань. В основі сучасної продуктивної парадигми економічного антиглобалізму лежить прагнення до економічної справедливості й рівноправності, передбачена еволюція в напрямку формування суспільства, що ґрунтуватиметься на співпраці й соціальній консолідації на основі еквівалентного розподілу ресурсів і доходів.

7. Дослідження напрямів і пріоритетів сучасного економічного розвитку України показує необхідність створення належних умов для збереження та розвитку людського потенціалу за рахунок реформування систем охорони здоров'я та освіти, стабілізації демографічної ситуації та чисельності населення, підвищення рівня фінансування людського капіталу, стимулювання створення інтелектуальних робочих місць через запровадження системи навчання протягом усього життя; підвищення рівня доходів населення з метою збільшення індивідуальних інвестицій у людський капітал, забезпечення ефективного та екологічнобезпечного функціонування економіки, встановлення в суспільстві принципів соціальної справедливості для досягнення економічного, соціального й екологічного добробуту кожної людини.

8. Системна модернізація соціально-економічного розвитку України на інноваційній основі в глобальній економічній перспективі неможлива без урахування громадської думки, основних мотиваційних важелів поведінки, досягнення консенсусу в ціннісних орієнтаціях населення. З одного боку, в українському суспільстві доволі високий запит на зміни орієнтирів економічного розвитку в напрямку поліпшення матеріального добробуту, зменшення розриву в доходах між багатими й бідними, формування впевненості в майбутньому, дотримання загальних та економічних прав і

свобод. З другого боку, значна частина громадян перебуває в стані розгубленості, низького рівня довіри до політичних лідерів, песимістичного сприйняття здатності держави діяти в інтересах простих людей. Переважна більшість населення чекає реформування, насамперед, сфери охорони здоров'я, житлово-комунального господарства, пенсійної системи, освіти, податкової та правоохоронної систем. Компаративний аналіз міжнародних крос-культурних досліджень дає підстави стверджувати, що, на відміну від західноєвропейських країн, для українців характерними є більш висока потреба в захисті з боку держави, панування традиційних цінностей, менш виражені орієнтації на свободу та самостійність, самореалізацію, інновації та готовність до ризику. За умов превалювання в українському суспільстві неоднозначних, більшою мірою негативних соціальних настроїв, критично необхідним стає генерування й реалізація ідей суспільної консолідації навколо спільних позитивних цілей у контексті загальноцивілізаційного прогресу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Веремієнко Т.С., Данилюк Н.І. Характеристика та виміри провідних напрямків глобальних економічних перетворень світогосподарських відносин. / Веремієнко Т.С., Данилюк Н.І. - Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. - Вип.231: В 9 т. - Т.VIII. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. - С.1492-1502. - 0,6 д.а. (особисто автору - 0,3 д.а., дослідження закономірностей та системна оцінка глобальних економічних перетворень).
2. Веремієнко Т.С. Соціокультурні спротиви економічній глобалізації / Т.С.Веремієнко // Економіка та підприємництво: Зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. - Вип. 20. - К.: КНЕУ, 2008. - С.65-74. - 0,5 д.а.
3. Веремієнко Т.С. Соціокультурна динаміка в процесі глобальних трансформацій / Т.С.Веремієнко // Міжнародна економічна політика: Науковий журнал. - №8-9. - К.: КНЕУ, 2008. - С.128-140. (укр. та англ. мовами) - 0,6 д.а.
4. Веремієнко Т.С. Вплив глобалізації на соціокультурне становище

національних економік / Т.С.Веремієнко //Економіка та підприємництво: Зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. - Вип.22. - К.: КНЕУ, 2009. - С. 41-48.- 0,4 д.а.

5. Веремієнко Т.С. Соціальний капітал і соціальна відповідальність у міжнародному бізнесі / Т.С.Веремієнко // Економіка та підприємництво: Зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. - Вип.23. - К.: КНЕУ, 2009. - С.84-93. - 0,5 д.а.

6. Веремієнко Т.С. Соціокультурні критерії концепцій економічного розвитку / Т.С.Веремієнко // Ефективна економіка. - 2012. - №5 - Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua> - 0,6 д.а.

В інших виданнях:

7. Веремієнко Т.С. Соціокультурні аспекти міжнародного економічного розвитку в умовах глобалізації / Т.С.Веремієнко // Зб. матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців “Транснаціоналізація міжнародної економіки та пошук шляхів інноваційної співпраці” – 15 квітня. - К.:УДУФМТ, 2008. - С.331-333. - 0,2 д.а.

8. Веремієнко Т.С. Глобалізація і особливості національного економічного розвитку / Т.С.Веремієнко // Матеріали IV-ої Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених “Проблеми глобалізації та моделі стійкого розвитку економіки” - 26-28 березня. - Луганськ. - 2008. - С.20-23. - 0,2 д.а.

9. Веремієнко Т.С. Проблема національної самовизначеності у світлі глобалізаційних викликів / Т.С.Веремієнко // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Пріоритети національного економічного розвитку у світлі глобалізаційних викликів». - Ч.1. - 20-21 листопада. - К., 2008. - С.60-61. - 0,1 д.а.

10. Веремієнко Т.С. Пріоритети національного економічного розвитку у світлі глобалізаційних викликів / Т.С.Веремієнко // Зб.наук.праць I Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми формування економіки

XXI століття». - Т.2. - 17-19 грудня. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2008. - С.21-23. - 0,1 д.а.

11. Веремієнко Т.С. Соціокультурний вимір економічної глобалізації / Т.С.Веремієнко // Матеріали II Международной научно-практической конференции «Стратегии развития Украины в глобальной среде». - 7-9 ноября. - Т.3. - Симферополь: ЦРОНИ, 2008. - С.45-48. - 0,2 д.а.

12. Веремієнко Т.С. Проблеми глобалізації та перспективи світових інтеграційних процесів / Т.С.Веремієнко // Матеріали четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Особливості інтеграції України в світовий простір. Економічний та політико-правовий аспект». – 5 грудня. - Маріуполь. - 2008. - С.6-7. - 0,2д.а.

13. Веремієнко Т.С. Цивілізаційна обумовленість національних стратегій економічного розвитку / Т.С.Веремієнко // Міжнародна науково-практична конференція «Національні економічні стратегії розвитку в глобальному середовищі». - 21-23 квітня. - Київ. - 2010. - С.50-51. - 0,2 д.а.

АНОТАЦІЯ

Веремієнко Т.С. - Соціокультурний компонент глобального економічного розвитку. - Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» - м.Київ, 2012.

Дисертаційна робота присвячена комплексному дослідженню соціокультурного компоненту глобалізації, виявленню та системному оцінюванню його впливу на економічний розвиток.

Автором досліджено особливості формування глобальної парадигми економічного прогресу, проведено аналіз та оцінку впливу цивілізаційного складника на параметри розвитку та рівень конкурентоспроможності країн.

Дисертантом проаналізовано соціокультурні виміри економічного глобалізму. Систематизовано соціальні параметри глобального економічного розвитку, виявлено культурологічні особливості глобальних економічних процесів. Окрема увага приділена характеристиці соціокультурних витоків антиглобалізму.

У роботі розкрито основні напрями й пріоритети сучасного економічного розвитку України, проведено аналіз специфіки соціокультурних перетворень у трансформаційний період. Значну увагу приділено особливостям реалізації потенціалу українського соціуму в глобальній економічній перспективі.

Ключові слова: глобалізація, економічний розвиток, соціокультурні перетворення, сталий розвиток, антиглобалізм, соціалізація, інтелектуалізація, екологізація, загальноцивілізаційний прогрес.

АННОТАЦИЯ

Верещинко Т.С. Социокультурный компонент глобального экономического развития. - Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения - ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана» - Киев, 2012.

Диссертационная работа посвящена комплексному исследованию социокультурного компонента глобализации, выявлению и системной оценке его влияния на экономическое развитие.

В работе показано, что прогрессирующее развитие глобализационных процессов проявляется в разновекторном влиянии технологических, информационных, экологических, геополитических и социокультурных факторов. С одной стороны, очевидными являются глобальная доступность ресурсов и инноваций, глобальная социализация и политизация экономических взаимоотношений, утверждение международных универсальных стандартов жизни, формируя тем самым условия становления единого взаимосвязанного

мира; с другой – имеет место системная асимметричность, асинхронность и диспропорциональность развития национальных экономик, что обуславливает противоречия и конфликты в неоднородной социокультурной среде. Социокультурный компонент глобального экономического развития, как неотъемлемая его составляющая, определяет направление и способ жизнедеятельности социума, чем вызывает необходимость переосмысления и теоретического отображения глубоких качественных трансформаций в экономической, политической, социокультурной сферах общественной жизни.

На этапе качественных структурных трансформаций мирового хозяйства выделяются универсальные формы гармонизации глобализационных процессов: интеллектуализация, социализация и экологизация общественного развития. При этом приоритетным становится развитие человека, обеспечение возрастающей длительности здоровой и достойной его жизни, всецелое удовлетворение его потребностей, развитие его способностей и самореализации. Нежелательные изменения в экономических, политических, экологических и социокультурных компонентах общественной жизни актуализируют необходимость сознательного и социально ответственного поведения как на уровне государства, так и на уровнях корпорации и гражданина. Особенное значение приобретает экологическая культура, которая реализуется в форме экологического поведения, демонстрируя уровень достижения органического баланса между природой и обществом.

Автором проанализированы социокультурные измерения экономического глобализма, которые раскрываются в пределах исследования социальных параметров глобального экономического развития, а также культурологических особенностей глобальных экономических процессов. В работе выявлены экономические, политические, информационно-технологические, локально- и общецивилизационные факторы процесса глобальных социокультурных преобразований, с определением их предпосылок и форм протекания в странах с различными условиями и потенциалами развития.

В контексте общецивилизационного прогресса необходимо учитывать особенности повышения эффективности международного бизнеса. В данном контексте автором усовершенствовано пять социокультурных критериев экономического развития: человеческое развитие; экологичность поведения; сохранение культурной самобытности; инновационность мышления; виртуальная адаптивность в современной информационной среде. Методики и инструментарий экспертного и анкетного оценивания социокультурных факторов повышения эффективности менеджмента позволили диссертанту осуществить мониторинг двадцати пяти параметров с последующим их группированием в шесть групп: отношение к глобализации; политическая культура; предпринимательский потенциал; мотивация труда; образование и профессиональное мастерство; кросс-культурные коммуникации.

Отдельное внимание в диссертационном исследовании уделено характеристике социокультурных истоков антиглобализма. В работе показано, что до последнего времени экономическое развитие стран и регионов ориентировалось на прагматичные критерии и параметры. В условиях, когда накопилась критическая масса социокультурных вызовов, мировая экономика должна учитывать также параметры и критерии не только социального благополучия, но и социальной опасности.

В работе раскрыты основные направления и приоритеты современного экономического развития Украины, проанализирована специфика социокультурных преобразований в трансформационный период. В диссертационной работе выявлено, что реализации потенциала украинского социума в глобальной экономической перспективе препятствует несистемный и нерегулируемый характер процессов социальной направленности экономики Украины, низкий уровень базовой защищенности населения, высокий индекс социального напряжения в обществе, критическое расслоение населения, отсутствие социального оптимизма и дефицит консолидирующей национальной идеи, что ведет к снижению социальной привлекательности украинского общества.

Ключевые слова: глобализация, экономическое развитие, социокультурные преобразования, устойчивое развитие, антиглобализм, социализация, интеллектуализация, экологизация, общецивилизационный прогресс.

ANNOTATION

Veremienko T.S. Cross-Cultural Component of Global Economic Development. – Manuscript.

The dissertation is for a Candidate Degree in Economic Sciences by specialty 08.00.02. – World Economy and International Economic Relations – SHEE «Vadym Hetman Kyiv National Economic University». – Kyiv, 2012.

The thesis deals with complex research into cross-cultural component of global economic development. There was conducted the theoretical analysis of the current cross-cultural transformations and there was assessed their influence on the worldwide dynamics within modern global paradigm. There was widened the analysis of cross-cultural peculiarities focusing on the future positive alternative to the civilization development.

The author has discovered that on diverting the worldwide development into a qualitatively new level of economic, political, social, ecological, scientific and other changes, globalization, as an overwhelming process, determined the re-orientation of society's perceptions of conditions and perspectives of safe life activities. Opening new huge opportunities of scientific development, education, exchanging cultural values, globalization, at the same time, creates significant cross-cultural threats.

The contradiction of modern cross-cultural processes is represented in creating different trends - integration and differentiation, which, in their turn, identify the dual-vector character of civilized processes - unification and preserving cultural identity. A new global worldwide order is being established, which enjoys features of a community with asymmetric interaction.

Globalization viewed as human attempts to achieve a civilized synthesis under the condition of preserving the variety of nations and cultures can't efficiently fulfill

its positive without altering the common paradigm of development of qualitative enrichment of the system of human values and cross-cultural practices. The current geopolitical order requires an alteration, which, due to its institutional essence, responds to modern challenges and the character of global processes.

The author has revealed the specific character of cross-cultural transformations in Ukraine, analyzed the potential of Ukrainian nation within modern global paradigm.

Key words: globalization, economic development, cross-cultural transformations, sustainable development, anti-globalism, socialization, intellectualization, ecologization, civilization progress.